

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ БИОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На IV редовној седници Наставно-научног већа Биолошког факултета Универзитета у Београду, одржаној 29.01.2016. године, прихваћен је извештај ментора Проф. др Жељка Томановића и др Весне Гагић, научног сарадника, о урађеној докторској дисертацији **Марине П. Јанковић**, асистента Биолошког факултета Универзитета у Београду, под насловом **„Предеоно-еколошка анализа биљних вашију и њихових природних непријатеља у агроекосистемима: диверзитет, биолошка контрола и таксономски статус паразитоида“**, и одређена је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације у саставу др Жељко Томановић, редовни професор Биолошког факултета, др Весна Гагић, научни сарадник, Common wealth Scientific and Industrial Research Organization (CSIRO), Brisbane, Аустралија, др Александар Ћетковић, доцент Биолошког факултета Универзитета у Београду и др Оливера Петровић-Обрадовић, редовни професор Пољопривредног факултета Универзитета у Београду.

Комисија је прегледала урађену докторску дисертацију кандидата и Већу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Општи подаци о докторској дисертацији:

Докторска дисертација **Марине П. Јанковић** под насловом **„Предеоно-еколошка анализа биљних вашију и њихових природних непријатеља у агроекосистемима: диверзитет, биолошка контрола и таксономски статус паразитоида“**, написана је на 187 страна, и подељена у 7 поглавља: **Увод** (43 стране), **Циљеви дисертације** (3 стране), **Материјал и методе** (23 стране), **Резултати** (40 страна), **Дискусија** (11 страна), **Закључци** (3 стране), **Литература** (30 страна) и **Прилози** (15 страна). Дисертација садржи 323 литературна цитата, 19 слика, 34 табеле. На почетку дисертације се налази насловна страна на српском и енглеском језику, подаци о менторима и члановима комисије, изјаве захвалности, апстракт на српском и енглеском језику, и садржај.

Анализа докторске дисертације:

Увод докторске дисертације садржи 6 целина, у којима је дат сажет преглед досадашњих сазнања из литературе, која су директно везана за предмет дисертације. У делу „Предеона екологија и појам предела“ дат је кратак преглед развоја предеоне екологије, а посебна пажња посвећена је разумевању значаја скале у предеоним истраживањима и хетерогености предела. У наредном сегменту „Пољопривредна интензификација и агробиодиверзитет“ дата је дефиниција агробиодиверзитета и уводи се идеја о агроеколошкој интензификацији као најпогоднијој алтернативи пољопривредне интензификације. Преглед основних артроподних природних непријатеља биљних вашију, њихов значај као биолошких агенаса и основни аспекти биолошке контроле изложени су у делу „Природни непријатељи биљних вашију и биолошка контрола“.

Наредни део „Биологија и екологија биљних вашију агроекосистема пшенице и луцерке и преглед комплекса њихових паразитоида у Србији“ садржи основне информације о биологији и екологији биљних вашију, као и детаљан преглед досадашњих сазнања о фауни паразитоида и хиперпаразитоида агроекосистема укључених у истраживање. Утицај карактеристика станишта и предела на организме и еколошке услуге у пољопривредним пределима, као и сагледавање основних ограничења у предеоно-еколошким истраживањима посебно су обрађени у оквиру дела „Ефекат карактеристика станишта и пољопривредних предела на бројности популација, богатство врста и екосистемске услуге у агроекосистемима“. У последњем делу „Значај таксономије у предеоно-еколошким истраживањима“ истиче се неопходност прецизне таксономске идентификације и примене молекуларних метода као основних предуслова за научну релевантност еколошких истраживања.

У делу **Циљеви дисертације** описани су научни циљеви докторске дисертације, који су организовани у три јасно дефинисане целине. Основни циљ прве предеоно-еколошке студије, реализоване у околини Смедерева, односио се на утврђивање функционалног значаја различитих предеоних елемената за биљне ваши и њихове природне непријатеље у стаништима различитог карактера антропогеног ремећења. Основни циљ друге предеоно-еколошке студије, реализоване на подручју Панчевачког рита, односио се на анализу ефекта карактеристика предела и сезонске динамике на бројност биљних вашију, богатство врста паразитоида, хиперпаразитоида и паразитизам у агроекосистемима луцерке. Циљ таксономско-фаунистичког дела истраживања односио се на утврђивање таксономског статуса ученог „жутог“ фенотипа *Aphidius eadyi* и карактеризацију фаунистичког комплекса примарних паразитоида и хиперпаразитоида зелене луцеркине ваши, као и што детаљнији попис истраживаних таксона.

У поглављу **Материјал и методе** дате су детаљне информације о анализираним параметрима, карактеристикама истраживаних подручја, дизајну истраживања, методологији узорковања, и статистичким анализама. Поглавље је подељено у три целине, које одговарају целинама дефинисаним у оквиру циљева дисертације. У првом делу, који се односи на прву предеоно-еколошку студију, дат је опис истраживаног подручја, затим је јасно изложен дизајн истраживања са детаљним објашњењем коришћених критеријума приликом избора предеоних елемената (удео једногодишњих култура, полуприродне зеласти вегетације и жбунасте вегетације у пределу) као и карактеристика станишта укључених у анализу (пшеница, луцерка, утрина). Јасно је описана процедура узорковања сваку групу организама и приложени су подаци о флористичком саставу фитоценоза и квантитативном учешћу биљних врста прикупљени фитоценолошким снимањем. На крају је дат опис статистичких анализа, у којима су коришћени модели мешовитих ефеката и информационо-теоретски приступ, као и преглед коришћених статистичких пакета. Други део овог поглавља односи се на другу предеоно-еколошку студију и организован је на сличан начин као и први део. На почетку је дат опис истраживаног подручја и дизајн истраживања, као и критеријуми по којима су карактеристике предела одабране у две различите године истраживања (2010. и 2011. година). Затим је изложена методологија узорковања биљних вашију и паразитоида које је вршено у пољима луцерке током 3 аспекта вегетационе сезоне (пролеће, рано лето, јесен) и у две фенофазе луцерке (рани и касни пупољак). На крају је дат детаљан опис и образложење за коришћење одабраних параметарских и непараметарских анализа у статистичкој обради података. У трећем делу, који се односи на таксономско-фаунистичку студију, описан је начин на који је извршена молекуларна карактеризација различитих фенотипова *Aphidius eadyi*, као и коришћени протокол за молекуларне и филогенетске анализе.

У поглављу **Резултати** кандидаткиња је систематично и јасно изложила резултате истраживања. Резултати су организовани у три целине у складу са постављеним циљевима и приказани су табеларно и графички. Прва целина систематично приказује резултате прве предеоно-еколошке студије, у којој је разматран функционални значај различитих типова вегетације у пределу и различитих типова станишта на бројност и богатство врста биљних вашију, стопе паразитизма и богатство врста паразитоида, и бројност и богатство врста предатора биљних вашију. Друга целина приказује резултате друге предеоно-еколошке студије, где је испитиван ефекат сезоне и предеоних карактеристика на бројности биљних вашију и стопе примарног паразитизма. Анализом комплекса паразитоида, који су утврђени на вашим луцерке, на локалитету Ковилово, пронађена је и описана нова врста хиперпаразитоида за науку *Alloxysta kovilovica*. У завршном делу поглавља приказани су резултати фаунистичко-таксономске студије, где се на основу анализе генетичких дистанци изводи закључак да жути фенотип *A. cf. eadyi* представља засебни таксон, који захтева додатни таксономски третман.

Поглавље **Дискусија** састоји се од 3 дела, која су у складу са постављеним циљевима истраживања. Кандидаткиња компетентно дискутује добијене резултате и критички их упоређује са резултатима ранијих сличних студија, чиме је показала добро познавање литературе из области везане за испитивану тематику. У прва два дела, који се односе на дискусију резултата предеоно-еколошких студија, кандидаткиња на детаљан начин образлаже разлике између проучаваних типова станишта, истиче функционални значај предеоних компонената и предлаже потенцијалне механизме, који могу бити узрок добијених резултата. У последњем делу, дискусијом се разматра могућност постојања више од једне криптичке врсте у оквиру *Aphidius* комплекса и истиче допринос познавању фауне истраживаног региона и указује на значај поуздане таксономске идентификације у еколошким истраживањима.

У поглављу **Закључци** кандидаткиња јасно сумира најважније добијене резултате и износи најзначајније закључке:

Удео жбунасте вегетације у пределу има исти ефекат на полифагне предаторе и биљне ваши у усевама са већим интензитетом ремећења (пшеница), док удео зељасте вегетације у пределу није испољио ефекат ни на једну групу организама. Овај образац није могуће уочити уколико се сва полу-природна станишта прикажу збирно као јединствена предеона компонента.

Процент усева у пределу има различити утицај на различите групе предатора у зависности од типа станишта. Одлуке о управљању пољопривредним пределима би требало да се доносе у зависности од циљаних усева, циљаних организама и за њих функционално значајних типова станишта у пределу.

Екосистемске контра-услуге су највише изражене у пољима пшенице, док су корисни организми, (примарни паразитоиди и предатори) бројнији у мање ремећеним стаништима.

У пољима луцерке бројност биљних вашију варира између година у односу на сезонски аспект и у односу на појединачне врсте, док су у обе године највише стопе примарног паразитизма уочене у раном летњем периоду.

Бројности биљних вашију луцерке (*A. pisum* и *T. trifolii*) зависе само од доступности станишта за које су својим животним циклусом уско везане, док анализирани карактеристике предела нису испољиле утицај на ефикасност примарних паразитоида у контроли бројности биљних вашију.

Потврђено је присуство криптичке врсте у оквиру *Aphidius* комплекса зелене луцеркине ваши и будуће анализе ће дати одговор на питање да ли се ради о таксону новом за науку или о ширењу ареала већ познате врсте *A. smithi*.

У узорцима биљних вашију са луцерке откривена је и описана нова врста хиперпаразитоида за науку, *Alloxysta kovilovica*, чије присуство је потврђено и у другом типу агроекосистема (пшеница). У узорцима биљних вашију са луцерке регистровано је знатно више врста хиперпаразитоида него што је до сада документовано (укупно 13 врста). Поред тога, откривен је један нови род (*Ammiaphis*) и две нове врсте биљних вашију за фауну Србије (*Ammiaphis sii* и *Aphis jacobaeae*).

У поглављу **Литература** дат је списак од 323 библиографске јединице, које су на адекватан начин цитиране у тексту докторске дисертације. Приказане научне публикације су из области од значаја за урађену дисертацију и доприносе објашњењу добијених резултата.

Радови и конгресна саопштења из докторске дисертације:

Б1. Радови у часописима међународног значаја

1. Janković, M., Plećaš, M., Sandić, D., Popović, A., Petrović, A., Obradović-Petrović, O., Tomanović, Ž., Gagić, V. (2016). Functional role of different habitat types at local and landscape scales for aphids and their natural enemies. *Journal of Pest Science*. (M21) DOI:10.1007/s10340-016-0744-9
2. Ferrer-Suay, M., Selfa, J., Tomanović, Ž., Janković, M., Kos, K., Rakhshani, E., & Juli Pujade-Villar (2013). Revision of *Alloxysta* from the north-western Balkan Peninsula with description of two new species (Hymenoptera: Figitidae: Charipinae). *Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae* 53(1): 347–368. (M22)

Б3. Конгресна саопштења на скуповима међународног значаја

1. Janković, M., Stamenković, S., Plećaš, M., Četković, A., Tomanović, Ž. (2012). Effects of landscape complexity on parasitoid diversity and parasitism rates in alfalfa aphids: preliminary results. *IOBC-WPRS Bulletin*, Vol. 75: 105-108.
2. Janković, M., Plećaš, M., Četković, A., Tomanović, Ž., Gagić, V. (2013). Aphid and natural enemies densities and parasitism in relation to landscape and field scale complexity - multiscale approach. *Ecology of Aphidophaga 12*, Belgrade, Serbia. Book of Abstracts, p. 16.
3. Janković, M., Plećaš, M., Sandić, D., Popović, A., Petrović, A., Petrović-Obradović, O., Tomanović, Ž., Gagić, V. (2014). Aphids and natural enemies across habitats respond to different cover types in agricultural landscapes. VII Congress on plant protection. Zlatibor, Serbia, Book of Abstracts, p. 101.

Б4. Конгресна саопштења на скуповима домаћег значаја

1. Janković, M., Stamenković, S., Plećaš, M., Četković, A., Tomanović, Ž. (2011). Predeona kompleksnost, diverzitet parazitoiда i intenzitet parazitizma na biljnim vašima lucerke: preliminarni rezultati. Simpozijum entomologa Srbije, Donji Milanovac, 21 - 25 septembar 2011. Zbornik plenarnih referata i rezimea, pp. 73-74.

Мишљење и предлог Комисије:

Докторска дисертација Марине Јанковић, под насловом „**Предеоно-еколошка анализа биљних вашију и њихових природних непријатеља у агроекосистемима: диверзитет, биолошка контрола и таксономски статус паразитоида**“ представља детаљно и комплексно урађену студију из области екологије, односно предеоне екологије. Комисија сматра да докторска дисертација Марине Јанковић представља значајну и једну од ретких научних публикација о предеоно-еколошким анализама на српском језику, како по приступу, тако и по интерпретираним резултатима.

Комисија са посебним задовољством истиче да је кандидаткиња до сада, из резултата који представљају део докторске дисертације, публиковала 2 рада у међународним часописима од чега један у категорији M21, и један у категорији M22, а да су у припреми рукописи још два рада из резултата проистеклих из докторске дисертације. Током израде ове докторске дисертације, Марина Јанковић је успешно савладала проблематику рада предеоно-еколошких анализа и потпуно је оспособљена за самостални научно-истраживачки рад.

На основу свега изложеног, комисија са великим задовољством предлаже Наставно-научном већу Биолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати позитиван Извештај и одобри јавну одбрану ове докторске дисертације.

У Београду, 29.02.2016. године.

КОМИСИЈА:

др Жељко Томановић, редовни професор
Биолошког факултета Универзитета у Београду

др Весна Гагић, научни сарадник,
Commonwealth Scientific and Industrial Research
Organization (CSIRO), Brisbane, Аустралија

др Александар Тетковић, доцент
Биолошког факултета Универзитета у Београду

др Оливера Петровић-Обрадовић, редовни професор
Пољопривредног факултета Универзитета у Београду